

ÚSTŘEDNÍ KOLO 41. ROČNÍKU DĚJEPISNÉ OLYMPIÁDY
„V BOHATSTVÍ I CHUDOBĚ ANEB OSOBNOSTI K NEZAPLACENÍ“
2011/2012

PÍSEMNÁ PRÁCE

Osobnost k nezaplacení mého regionu
- návrh pamětní mince

Název práce: **JUDr. Emil Hácha**

Zpracoval: **Mikuláš Vinař**

Adresa školy: **Gymnázium, Školní 995, Trhové Sviny, 374 01**

Ročník: **kvarta**

Konzultant: **Mgr. František Slípka**

Kraj: **Jihočeský**

Obsah

Emil Hácha	3
Poznámky	5
Seznam použité literatury	6
Přílohy	7

Emil Hácha

Trhvosvinenský rodák JUDr. E.Hácha byl nejen významným českým právníkem, ale také básníkem, překladatelem a v závěru života prezidentem ČSR a Protektorátu Čechy a Morava.

Narodil se v Trhových Svinech 12. července 1872 v tehdejší hostinci „U města Hamburgu“ (pozdější měšťanské škole) v ulici Nové město, kde měli rodiče pronajatý byt. Háchův otec Josef pracoval v Trhových Svinech jako berní úředník. Emil i jeho mladší bratr Josef Theodor zde vychodili obecnou školu. Zejména Josef se později do Trhových Svinů často vracel.

Po předčasné smrti otce se, bohužel už neúplná, rodina přestěhovala do Českých Budějovic, kde Emil Hácha odmaturoval na gymnáziu. Byl nadaným a pilným studentem a naučil se několik jazyků.^{1/} V roce 1895 pak úspěšně dokončil právnickou fakultu v Praze na Karlově univerzitě. Již v roce 1895 nabírá první právnické zkušenosti v praxi, je totiž zaměstnán v advokátní kanceláři JUDr. Sobičky. Z tohoto zaměstnání se ovšem snažil dostat pryč, konkrétně do služby Zemského výboru Království českého.^{2/} Roku 1898 se mu to skutečně podařilo. Zde pracoval nejdříve jako koncipista^{3/} a poté jako tajemník. Později byl dokonce pověřen, aby zastupoval zemský výbor ve Vídni.

Emil Hácha pracoval v zemském výboru téměř dvacet let. V této době se stal jedním z nejlepších a nejuznávanějších právníků Čech. Hácha působil v zemském výboru ve III. odboru. Emil Hácha si svým přístupem k zaměstnání a svou povahou získal několik přátel i v jeho pracovišti. Jedním z nich byl Antonín Klášterský – básník a překladatel. Ten o něm ve svých pozdějších pamětech napsal. „*Do naší agendy vpravil se velmi brzo a v krátké době bylo patrné, že v něm získal úřad náš sílu vynikající. O mnohých u zemského výboru platilo právem, že jsou dobrými, ano velmi dobrými juristy, ale dr. Hácha a byl právník z boží milosti, ... Jeho některá rozhodnutí byla pravými kabinetními kousky právnického důmyslu a železné logiky.*“ Vít Machálek o Háchovi píše: „...*Stal se odborníkem na srovnávací právo správní a jedním z největších znalců britského správního systému na kontinentě.*“^{4/}

V době první světové války byl povýšen k Nejvyššímu správnímu soudu do Vídně.^{5/} V roce 1910 byl též jmenován do komise pro státní zkoušky státovědecké. Věnoval se zejména právní teorii. Háchova právnická kariéra však pokračovala. V roce 1918 byl jmenován předsedou senátu a v roce 1919 se stal druhým prezidentem Nejvyššího správního soudu^{6/}. Nejvýznamnějším a dost možná také nejuznávanějším úředníkem republiky se stal ve svých třiapadesáti letech v roce 1925, kdy se stal prvním prezidentem. Během této doby vydal Hácha také několik odborných publikací. V roce 1909 to byla studie „O stavebním koncensu“ a "Dohled vyšších instancí samosprávných na hospodářství v okresech a obcích" v roce 1915. Mezi jeho koníčky patřila horská turistika a umění. Pro Moderní (pozdější Národní) galerii získal mnoho významných děl. Věnoval se také literatuře. S bratrem Theodorem přeložili jedno z významných děl světové humoristické literatury – knihu „**Tri muži ve člunu**“ od **Jerome Klapky Jeroma** a psal také literární recenze. Dalšími jeho literárními počiny byly básně, z nichž některé sám vydal vlastním nákladem.^{7/} Na počátku století se také oženil se svou sestřenicí Marií Klausovou. 8. února 1902 je v kostele sv. Prokopa na Žižkově oddal Háchův bratranec páter Eduard Šittler. Jejich jediná dcera Milada, později provdaná Rádlová, však neměla žádné potomky a zemřela v prosinci 1989.

Po vzniku republiky byl jako odborník přizván k budování Nejvyššího správního soudu v Praze. V roce 1925 jej prezident T.G.Masaryk jmenoval do čela této instituce. Stal se jedním z nejvyšších úředníků republiky. Hácha v té době také psal do odborného tisku, zkoušel na universitě a rozhodující měrou se podílel na vydávání jednoho z nejvýznamnějších právnických slovníků – **Slovníku veřejného práva československého**. Měl pět dílů, z nichž první čtyři vyšly ještě před válkou (1929 A - Ch, 1932 I -O, 1934 P - Ř a 1938 S - T), doplněný pátý díl (U - Z) pak v roce 1948 už bez Háchovy účasti. Pořadatelé slovníku byli kromě Háchy ještě další významní právníci té doby – profesori Karlovy university Hoetzel a

Hobza a další.^{8/} Do jeho osudu neblaze zasáhl rok 1938. V době, kdy se už těšil do penze, mu totiž zemřela manželka. Po Mnichově pak byl vedoucími politiky přemluven, aby po abdikaci Edvarda Beneše kandidoval na funkci presidenta. Hácha tuto nabídku dlouho odmítal, ale posléze ji z vlasteneckých důvodů a na omezenou dobu přijal. **30. listopadu 1938 byl tedy zvolen třetím prezidentem ČSR.**

Pomnichovská tzv. Druhá republika však trvala jen do 15. března 1939, kdy byly Čechy okupovány hitlerovským Německem. V Berlíně donutil Hitler Háchu pod hrozbou rozbombardování Prahy souhlasit s „ochranou“ Třetí říše, již se český národ stal nedobrovolnou součástí. Nacisté zde ze své moci vyhlásili Protektorát Čechy a Morava. Slovensko se už 14.3.1939 od společného státu odtrhlo. Aby před světem vzbudili nacisté klamně zdání, že vše probíhá ve shodě s Čechy, ponechal Hitler Háchu ve funkci tzv. **státního presidenta protektorátu.** Hácha to přijal, protože se domníval, že tak bude mít on a protektorátní vláda alespoň nějakou možnost hájit české národní zájmy. Za tímto účelem také vytvořil českou vlasteneckou organizaci zvanou Národní souručenství.^{9/}

Po vypuknutí války 1. září 1939 však nacisté začali potlačovat zbytky české autonomie a zahájili perzekuci českého národa. Po protiněmeckých demonstracích z 28. října 1939 například zavřeli všechny české vysoké školy a přes tisíc studentů skončilo v koncentračních táborech. V této atmosféře Hácha **odmítl slib věrnosti Adolfu Hitlerovi.** Intervenoval za zatčené a postižené rodinám poskytoval tajnou finanční pomoc. Protektorátním předsedou vlády jmenoval generála Aloise Eliáše, který byl zároveň ve vedení největší odbojové organizace Obrana národa. Přes něho byl také **ve spojení s londýnskou exilovou vládou** Edvarda Beneše. Z německého pohledu se tak dopouštěl jasné velezrady. Za vnější projevy loajality vůči říši si však Hácha nechal draze platit. A to doslova lidskými životy. **Z koncentračního tábora se mu časem podařilo dostat téměř všechny zatčené vysokoškolské studenty.**^{10/}

Nacistická perzekuce se ještě zvýšila v roce 1941, když se zastupujícím říšským protektorem stal Reinhard Heydrich. Háchovy možnosti byly poté značně omezené. Generál Eliáš byl zatčen a bylo vyhlášeno stanné právo. Gestapo pozatýkalo tisíce odbojářů. Mnozí byli popraveni nebo zemřeli v koncentračních táborech. Poté, co byl Heydrich v květnu 1942 zabit našimi parašutisty, nacistický teror vrcholil. Jméno Lidic znal záhy celý svět. Protektorátní vláda i Hácha se snažili projevy loajality alespoň zmírnit nacistický teror. Všechny tyto události však definitivně podlomily Háchovo zdraví. Od této doby byl **těžce nemocný** prezident už pouhou loutkou v rukou nacistické propagandy. Po válce bylo konstatováno, že už nemohl být zodpovědný za své činy. Edvard Beneš i komunisté v Moskvě ho však přesto označovali za kolaboranta.^{11/} Pár dnů po skončení války byl těžce nemocný Hácha převezen do vězeňské nemocnice na Pankráci, kde 27. června 1945 zemřel. Přestože ho žádný soud neodsoudil, komunisté ho celých 40 let označovali za symbol kolaborace. Objektivního a spravedlivého hodnocení se mu dostalo teprve po roce 1989. Hácha byl čestný člověk a vlastenec. Snažil se vzdorovat zlu, kterému však vzdorovat nešlo. V tom byla jeho tragédie.

Na Háchově rodném domě nechalo město Trhové Sviny umístit v roce 1995 **pamětní desku.** V Praze vznikla na počátku 90. let minulého století **Společnost Emila Háchy,** která se stará o jeho **hrob na Vinohradském hřbitově.** V roce 2003 byla nad pamětní desku umístěna i Háchova busta, kterou městu darovala Společnost Emila Háchy (sádrovou předlohu busty vytvořila už na konci 30. let akademická sochařka Marie Zlatníková a bronzový originální odlitek věnovala Společnosti E.Háchy její dcera).^{12/} O Háchovi bylo po roce 1989 napsáno několik biografí, z nichž nejrozsáhlejší je **knih Víta Machálka „Prezident v zajetí.“**

Osobnost E.Háchy jsem pro **pamětní minci**^{13/} zvolil z toho důvodu, že to byl jeden z našich významných právníků, kterého osud postavil před nelehká rozhodnutí.

Poznámky

1/ V době, kdy Hácha studoval na gymnáziu v Českých Budějovicích, bydlel u rodiny Václava Novotného. Václav Novotný byl velmi kulturní člověk, byl profesorem zpěvu a krasopisu, a také byl hudebním skladatelem. V tomto prostředí se prohloubil Háchův vztah k hudbě a hlavně k literatuře. Na gymnáziu J.V.Jirsíka navázal Emil Hácha také několik přátelských vztahů. Jako jeho kamarádi jsou zmiňováni Josef Šusta, pozdější historik, a Ferdinand Čenský, jenž byl prý Háchovým opakem ale bohužel zemřel již v mladém věku na plicní chorobu. Emil Hácha byl žákem velice svědomitým, se smyslem pro povinnost a prospívajícím s výborným prospěchem /Machálek, V: Prezident v zajetí, Regulus, Praha 1998, s. 21 - 22/.

2/ Zemský výbor Království českého byl vlastně výkonným orgánem zemského sněmu. Byla zde zaměstnána elita českých právníků /Machálek, s. 28/

3/ koncipista = dříve nižší hodnost státního úředníka.

4/ Emil Hácha před 70 lety zvolen třetím presidentem ČSR (sborník). Věřitě, Praha 2008, s. 20.

5/ Nejvyšší správní soud řešil spory mezi občany a státními orgány. Po roce 1918 sídlil v Praze, dnes sídlí v Brně. Po roce 1948 byl zrušen a obnoven byl teprve v roce 2003.

6/ V čele Nejvyššího správního soudu byl tzv. „první president“, kterým byl do roku 1925 JUDr. Pantůček. Po jeho smrti byl do čela této instituce jmenován právě E.Hácha.

7/ Slípka, F.: Emil Hácha. In: Trhvosvinenské listy, č. 2 – 4, 1992.

8/ Slípka, F.: Emil Hácha. In: Trhvosvinenské listy, č. 4, 1992.

9/ Machálek, s. 103 - 128

10/ Slípka, F.: Emil Hácha. In: Trhvosvinenské listy, č. 1, 1993.

11/ Emil Hácha před 70 lety zvolen třetím presidentem ČSR (sborník), s. 15–32.

12/ Rozhovor s členem Společnosti Emila Háchy Mgr. F.Slípku, 10.5.2012.

13/Popis a zdůvodnění návrhu pamětní mince. Líc: Na líc mince jsem umístil Háchovu podobiznu, která by u pamětní mince neměla chybět. Na líci se dále nachází opis Česká Republika, který určuje příslušnost mince ke státu a na minci by též neměl chybět. V opise je také jméno E.Háchy s titulem a data narození i úmrtí. Rovněž toto považuji za nezbytné. Rub: Na rubu mince se nachází český lev jako symbol státu. Pod lvem je vyznačena nominální hodnota, která činí 1872 Kč. Tuto hodnotu jsem zvolil pro zvýraznění data narození Emila Háchy a pro připomenutí 140. výročí od tohoto data. 140. výročí narození je také připomenuto v opise nad českým lvem. Pod nominální hodnotou je opsáno: státní mincovna Trhové sviny pro vyzdvižení města, kde se Hácha narodil a také proto, jsem studentem gymnázia právě v Trhových Svinech.

Seznam použité literatury

Emil Hácha před sedmdesáti lety zvolen třetím prezidentem ČSR (sborník).
Vérité, Praha 2008.

Machálek, V.: Prezident v zajetí. Regulus, Praha 1998.

Slípka, F.: Emil Hácha. In: Trhvosvinenské listy, č. 3/1991 až č. 1/1993.

Pozn.: Další literatura o Emilu Háchovi (kterou jsem kvůli nedostatku času nestihl
prostudovat, a která je ve školní knihovně našeho gymnázia):

Jihočech Emil Hácha. České Budějovice 1942.

Kadlec, V.: Podivné konce našich prezidentů. Kruh, Hradec Králové 1991.

Pasák, T.: JUDr. Emil Hácha (1938-1945). Horizont, Praha 1997.

Psůtková, Z.- Vahala, Z.: I nám vládli nemocní? Práh, Praha 1992.

Tomášek, D.- Kvaček, R.: Causa Emil Hácha. Themis, Praha 1995.

Přílohy

Obr.1 – Oficiální fotografie E.Háchy jako nového prezidenta ČSR /archiv F.Slípky/

Obr.2 – Pamětní deska a busta na Háchově rodném domě v T.Svinech /foto M.Vinař/

Obr.3 – Pamětní deska byla na Háchově rodném domě umístěna v roce 1995 /foto M.Vinař/

Obr. 4 – První pamětní deska byla na rodném domě umístěna v l. 1939-1945. Zajímavostí je, že ji Němci neodstranili, přestože obsahovala tehdy zakázané slovo „republika“. Deska byla odstraněna po osvobození v květnu 1945. Její osud je dnes neznámý /archiv F.Slípky/

Obr.5 – Rodný dům E.Háchy v ulici Nové město /foto F.Slípka, 2008/

Obr. 6 – Háchův hrob na Vinohradském hřbitově v Praze. Jméno E.Háchy zde až do roku 1989 být nesmělo /foto F.Slípka, 2008/

Obr. 7 - Návrh pamětní mince /viz následující strana/

